

בחירה האוכל של קיבוץ אילון, על גבול הלכנון, בשק"ם של אילת, בבית קפה תל-אביבי, במסדרון האוניברסיטה בירושלים, התקבצו צעירים וצעירות, התוכחו בלחש ובקולי קולות על הידיעה המדהימה: פילוג במפ"ם.

איש מהם לא ידע בדיוק במה העניין. אחדים קיוו שישאל גלילי ויגאל אלון כמו והחליטו להקים מפלגה חדשה, מפלגת הנר ער העברי. אחרים האמינו שדוד בן-גוריון הציע לאחדים ממנהיגי מפ"ם הימניים לה" כנס לממשלה. סברה שלישית היתה כי משה סנה יאחד את מפ"ם ומקי, העמיד את עצמו בראש.

רק במקום אחד לא היתה כמעט כל התרגשות: בין מנהיגי מפ"ם עצמם. חייך יצחק שדה, במשכו בזקנו האפרפר: "מה יש? ברוסית ישנו פתגם — כשהאשה יודעת רות מן העגלה, קל יותר לסוסים למשוך".

נאום בתולין ורעידת אדמה

האות הראשון של רעידת האדמה היה חלוש מאד, נענע בקושי את מחס המכשיר המבשר רעידות. בכנסת קם מספסלו אדם בעל פנים תקיפות, עינים כחלחלות וקומה בינונית, הניח מידו את מקטרתו הנצחית, ניגש אל דוכן הנואמים. העתונאים ידעו עליו מעט מאוד. הם ידעו שלפני עשרה חודשים תפס את מקומו של יצחק טבנקין, שישב שם שנתיים ולא פתח את פיו כמעט אף פעם אחת. הם ידעו שמשך עשרה חודשים אלה שתק גם דוד ליבשיץ שתיקה מוחלטת כחברו לסיעה בכנסת הראשונה ישראל גלי. אבל הם לא ידעו מה בלם את פיהם ש, כל השלושה: העובדה ששלושתם התנגדו לנו הרשמי של מפלגתם, כפי שניסח על הכנסת ברעמי פיו של משה סנה.

נאום הבתולין של ליבשיץ נרשם באורח שיגרה, הועבר לדפוס מבלי שעורך הלילה יניע את עפעפיו העייפים, אולם למחרת היום עבר רחש בשורות מפ"ם. במלים פשוטות ומתונות העלה דוד ליבשיץ את נס המרד והפילוג על ראש התורן האדום.

מרד בצוותא

מחוץ לשורות מפ"ם הכירו אך מעטים את האיש בעל הגבות העבותות והקול השקט. אולם הוא היה ידוע היטב בבית ברנר בתל-אביב. כי ליבשיץ היה מנהיג "המרתף", אותה קבוצה של עסקני מועצת פועלי תל-אביב שמרדה לפני 15 שנה במפא"י. לא מצאה חן בעיניהם: מגמתם של מנהיגי מפא"י לטשטש את המלחמה המעמדית, לר"סן את דרישות הפועלים.

כשהופיע "המרתף" בוועידת מפא"י ברחובות נפגש בקבוצה אחרת: מנהיגי הקיבוץ המאוחד, שאף הם התכוונו למרוד במפא"י. סיבת מרדם: התנגדות להשתלטות דוד בן-גוריון על המפלגה, ונטייתו של ברל כצ'נלסון להתפשר עמו. שתי קבוצות המורדים התחילו למרוד בצוותא, הקימו חזית משותפת שנידעה כ"סיעה ב", פרשה ממפא"י.

הקימה מפלגה חדשה: התנועה לאחדות העבודה.

גשרים מפוצצים ושרופים

התנועה החדשה קנתה לה אחיות רבה בהמונים, בעיקר בנוער. חבריה שלטו בהנהגה. נתנו לה את אלילי הנוער, שהפכו ברבות הימים לאלופי צה"ל. הם הטיפו למאבק רצוף, למלחמה בבריטים, להגדלת הפלמח, לקיצוניות פועלית. כששלטון בן-גוריון נראה פשרני, נטול אומץ-לב והססני, היתה זאת התנועה לאחדות העבודה שכבשה את הנוער, הכריחה את ההנהגה להקים את תנועת המרי. אולם במרוצת הימים עלה רעיון בלב המנהיגים: מדוע לא להקים, יחד עם השומר הצעיר, מפלגת פועלים קיצונית, גדולה, מאוחדת? אחד המטיפים לרעיון זה היה דוד ליבשיץ. אחד שהתלהב פחות: ראש מפקדת ההגנה, איש קיבוץ נען, ישראל גלילי.

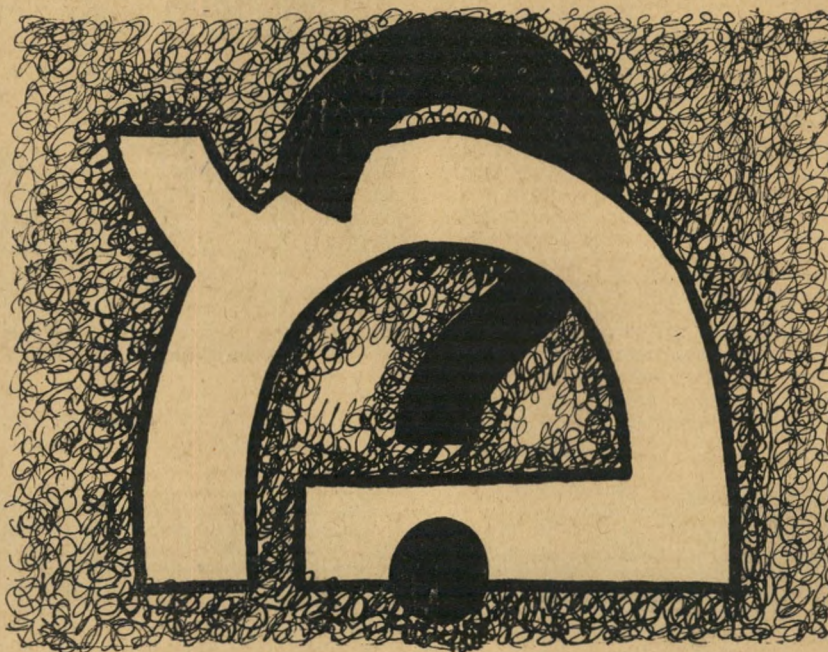
המאסא מתן לאיחוד התחיל, האיחוד הפך כמעט לודאי. אולם ברגע האחרון קרה משהו: כיתות ההנהגה יצאו לפוצץ את הגשרים בגבולות ארץ-ישראל. יעקב ריפטיץ, מאנשי השומר הצעיר, כתב מאמר חריף נגד הפעולה ונגד המאבק הרצוף, הטיפ לקו חרש: מאבק "צמוד", הלוחם בשטח העלייה וההתיישבות בלבד. דוד ליבשיץ החל מפקפק באיחוד המוצע, פרש מפעילות פוליטית. אולם חלק אחר של "המרתף", בראשות פנחס טובים, כבר התאחד עם השומר הצעיר.

האיחוד קם, שתי המפלגות יצרו מפלגה חדשה: מפלגת הפועלים המאוחדת. היה ברור שהמפלגה החדשה היא מאוחדת, אך לא אחידה, שקיים בה ניגוד רב בין שתי המפלגות המתאחדות (והמפלגה השלישית, פועלי ציון שמאל). אך סיעת לאחדות העבודה, שנשארה מפלגת גם בתוך עצמה, היתה בטוחה שבהיותה אהודה יותר על ההמונים, תביע את חותמה על המפלגה החדשה, תביטל את השפעת השומר הצעיר. הם שרפו אחריהם את הגשרים.

כוכב שביט עולה בשמים

אולם במפלגה החדשה לא היו רק שלוש הסיעות המאורגנות. נכנס בה גורם רביעי: ששמו ד"ר משה סנה.

המנהיגים הוחזקים טעו תחילה בהערכת כוחו של האיש. קודם לכן היה ציוני-כללי מתון, ראש מפקדת ההגנה. כשהחל מפליט פסוקים מארכסיסטיים חייכו לעצמם, חשבו לפליטות פה. אולם חיש מהר נוכחו לדעת שטעו טעות גדולה ומכרעת: ד"ר סנה עלה בשמי מפ"ם ככוכב שביט מבריק, שהעמיד בצל גובר והולך את הכוכבים שקדמו לו. לעומת המנהיגים המפורסמים המזוקנים של שלושה פלגים שקדו על שמריהם, דמה האיש החדש לשמו: סנה הבורע באש מבלי שיאיר כל. בקהל של מארכסיסטים למחצה ולרביע, נתגלה הוא כמארכסיסט בה"א הידיעה, שי העביר את מפלגתו למחנה הסובייטי ללא הסתייגות כלשהי. בכוח קיצוניותו ושיעור קומתו האיש השתלט תחילה על אנשי השומר הצעיר, כבש את הנוער המ

כאשר הרים דוד ליבשיץ ולמעלה את דגל הפירוד במפ"ם במלחמתו נגד משה סנה וימין. היה על ישראל גלילי (שמאל) וחבריו להחליט אם יהיה זה סדק בבנין או מפולת כללית. אולם פילוג זה אינו פרי ניגודים פתאומיים: הוא היה קיים בשורות מפ"ם מיום היווסד המפלגה לפני שלוש שנים, וקדמו לו הניגודים בקרב התנועה לאחדות העבודה.

